

UZASADNIENIE

Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543), powołująca Międzynarodową Organizację Dna Morskiego została ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską dnia 6 listopada 1998 r. Członkami Międzynarodowej Organizacji Dna Morskiego są wszystkie Państwa-Strony Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza.

Zgodnie z art. 157 powyższej Konwencji Międzynarodowa Organizacja Dna Morskiego jest instytucją, za pośrednictwem której Państwa-Strony organizują i kontrolują działalność na obszarach znajdujących się poza granicami jurysdykcji państwowej, w szczególności dnie mórz i oceanów, a także zarządzają zasobami tam się znajdującymi.

Prawidłowe funkcjonowanie i wypełnianie zadań przez Międzynarodową Organizację Dna Morskiego możliwe jest tylko wtedy, gdy zostanie zapewnione, że jej przywileje i immunitety będą przestrzegane w skali globalnej, przez jak największą liczbę państw. Ma to znaczenie w kontekście uchronienia funkcjonariuszy, a także samej Organizacji od nacisków, tak aby możliwe było prawidłowe wykonywanie jej funkcji dla dobra wszystkich jej członków.

W tym celu dnia 27 marca 1998 r. został przyjęty w Kingston (Jamajka) przez Międzynarodową Organizację Dna Morskiego Protokół w sprawie przywilejów i immunitetów Międzynarodowej Organizacji Dna Morskiego. Zgodnie z jego artykułem 15, Protokół był otwarty do podpisu w siedzibie Organizacji od dnia 17 do 28 sierpnia 1998 r., a następnie do dnia 16 sierpnia 2000 r. w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Protokół w sprawie przywilejów i immunitetów Organizacji zawiera 22 artykuły, w których określone są przywileje i immunitety przysługujące Organizacji jako instytucji oraz przywileje i immunitety funkcjonariuszy i innych osób, których działalność jest z nią związana.

Artykuły 2-6 określają status prawny Organizacji jako podmiotu, a także zakres przedmiotowy przysługujących jej immunitetów. Organizacja została wyposa-

żona przez Protokół w osobowość prawną oraz zdolność do czynności prawnych, (art. 3), a także przywileje o charakterze majątkowym (art. 5) i reprezentacyjnym (art. 6). Ponadto Protokół gwarantuje nietykalność pomieszczeń Organizacji (art. 4).

W celu umożliwienia sprawnego funkcjonowania Organizacji, Protokół przewiduje szereg immunitetów i przywilejów przyznawanych określonym kategoriom osób, których działalność jest niezbędna do wykonywania zadań Organizacji. Przywileje i immunitety przyznawane są przedstawicielom państw-członków Organizacji (art. 7), jej funkcjonariuszom (art. 8), a także ekspertom działającym na jej rzecz (art. 9). Zakres przyznanych przywilejów i immunitetów różni się w zależności od kategorii ich adresatów. Wśród przywilejów należy wymienić: immunitet sądowy, niedopuszczalność aresztowania i zatrzymania w zakresie wszelkich wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz wszelkich czynności dokonanych w trakcie pełnienia funkcji (trwa on także po zakończeniu ich pełnienia), ułatwienia wizowe, nietykalność dokumentów, a także prawo do korzystania z szyfrów i kodów. Korzystają też z ułatwień w zakresie wymiany dewiz, ponadto posiadają przywileje dotyczące bagażu osobistego. Funkcjonariusze mogą być dodatkowo zwolnieni z narodowej służby publicznej.

Protokół przewiduje ułatwienia w zakresie podróży poszczególnych osób. Państwa-Strony powinny akceptować dokumenty podróży wydawane funkcjonariuszom Organizacji przez Organizację Dna Morskiego, jak i Organizację Narodów Zjednoczonych. Państwa są też zobowiązane do szybkiego rozpatrywania wniosków wizowych (art. 11 ust. 2).

Art. 7 ust. 4 zd. 2 (art. 8 ust. 4 zd. 2, art. 9 ust. 2 zd. 2) stanowią, że Sekretarz Generalny Organizacji ma nie tylko prawo, ale i obowiązek zrzec się immunitetu w stosunku do przedstawiciela (funkcjonariusza, eksperta), wtedy gdy immunitet stałby na przeszkodzie wymiarowi sprawiedliwości, a można się go zrzec bez szkody dla celu, w którym został przyznany.

Pozostałe postanowienia Protokołu odnoszą się do kwestii relacji między Protokołem a Porozumieniem w sprawie siedziby (art. 12), porozumień dodatkowych (art. 13), rozstrzygnięcia sporów (art. 14), a także ratyfikacji, przystąpienia i wejścia w życie (art. 16-18) oraz wypowiedzenia (art. 20).

Przystąpienie Polski do Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Międzynarodowej Organizacji Dna Morskiego będzie stanowić logiczną konsekwencję dotychczasowej działalności RP w dziedzinie ochrony i eksploatacji obszarów morskich i złóż znajdujących się pod dnem morskim, która została wyrażona przez ratyfikowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza.

W związku z niepodpisaniem Protokołu przez Rzeczpospolitą Polską w terminie określonym w jego art. 15, związanie się nim możliwe jest poprzez przystąpienie, zgodnie z jego art. 17. Na gruncie przepisów ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. Nr 39, poz. 443 oraz z 2002 r. Nr 216, poz. 1824), do przystąpienia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące ratyfikacji lub zatwierdzenia (art. 17).

Związanie się Protokołem nie będzie miało wpływu na sytuację gospodarczą, społeczną i finansową RP. Ratyfikacja nie będzie wymagała wprowadzenia zmian do polskiego prawa i nie spowoduje skutków finansowych dla budżetu państwa. Umowa może dotyczyć obywateli polskich, o ile będą oni sprawowali funkcje w Organizacji, występowali w jej imieniu lub działali na jej rzecz.

Postanowienia Protokołu o Przywilejach i Immunitetach Międzynarodowej Organizacji Dna Morskiego zawierają normy, które dotyczą wolności, praw i obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji. Przywileje i immunitety określone w Protokole dotyczą m.in. spraw z zakresu prawa karnego, prawa finansowego, prawa dewizowego i prawa celnego.

W związku z powyższym związanie się Protokołem powinno nastąpić w trybie art. 89 ust. 1 Konstytucji, w drodze ratyfikacji, za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie. Konsekwencją zastosowania następującego trybu będzie możliwość bezpośredniego stosowania umowy po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (art. 91 ust. 1 Konstytucji RP) oraz pierwszeństwo protokołu przed ustawą, jeżeli nie da się pogodzić ustawy z tą umową międzynarodową (art. 91 ust. 3 Konstytucji).